

Miten tutkin?

Taide tiedon lähteenä

AV-ARKKI
SUOMALAISEN MEDIATAITEEN
LEVITYSKESKUS

MEDIATAIDE KASVATTA!

www.av-arkki.fi/edu

Miten tutkin?

Taide tiedon lähteenä

Rekisteröityneet käyttäjät voivat katsoa tämän opetuspaketin tehtäviin liittyvät teokset ilmaiseksi AV-arkin media- ja taidekasvatukseen tarkoitettussa verkkopalvelussa www.av-arkki.fi/edu.

Opetuspaketin kirjallinen materiaali on myös ladattavissa ilmaiseksi PDF-muodossa samassa www-osoitteessa. Rekisteröitymällä käyttäjäksi opettajat saavat salasanan ja oikeuden käyttää videoita osana opetusta. Teokset on myös mahdollista vuokrata DVD-levyllä opetuskäyttöä varten, jos niiden katselu verkosta ei ole mahdollista opetustilanteessa.

© AV-arkki, suomalaisen mediataiteen levityskeskus

Artikkelit: Hannele Cantell, Kati Rintakorpi, Marjatta Bardy

Tehtävät ja toimitus: Roi Ruuskanen

Tuottaja: Hanna Maria Anttila / AV-arkki

Kannen kuva: Niina Suominen: *Hyvä meininki*

Taitto: Vesa Vehviläinen

Paino: Trio-Offset Oy, Helsinki 2015

ISBN 978-952-68073-6-2 (nid.)

ISBN 978-952-68073-7-9 (PDF)

AV-arkin mediakasvatushankkeita tukevat **Opetus- ja kulttuuriministeriö**, **Taiteen edistämiskeskus**, **Uudenmaan taidetoimikunta** ja **Svenska Kulturfonden**. Yhteistyökumppaneita hankkeissa ovat mm. **Helsingin kaupungin Opetusviraston Mediakeskus**, **Mediakasvatusseura**, **Nykytaiteen museo Kiasma**, **Kansallinen audiovisuaalinen instituutti**, **Koulukino**, **Oulun kansainvälinen lasten ja nuorten elokuvafestivaali** sekä **Suomen elokuvakontakti**.

AV-arkki, suomalaisen mediataiteen levityskeskus

Tallberginkatu 1 / 76, 00180 Helsinki

www.av-arkki.fi | puh. 050 435 6092 | edu@av-arkki.fi

Jukka Silokunnas: *Elinkaara*

Miten tutkin? Taide tiedon lähteenä

Esipuhe: Miten tutkin? 4

Hannele Cantell

Ilmiöiden opiskelua taidekasvatuksen keinoin 6

Kati Rintakorpi

Pedagoginen dokumentointi tiedon lähteenä 10

Marjatta Bardy

Kokemusjatkumon vaaliminen inhimillisessä kehityksessä 14

Esimerkkiteokset ja tehtävät

Jukka Silokunnas: *Elinkaara* 18

Helinä Hukkataival: *Felis catus* 20

Niina Suominen: *Hyvä meininki* 22

Sari Palosaari: *Woolyworld* 24

Pasi Sleeping Myllymäki: *Horizontal* 26

Jukka Silokunnas: *Elinkaara*

Miten tutkin?

Miten tutkin? jatkaa AV-arkin tuottamaa mediakasvatukseen suunnattua oppimateriaalien sarjaa. Sarjan neljäs opas antaa avaimia mediataiteen valjastamiseksi osaksi kokonaisvaltaista oppimisprosessia ja keinoksi tutkia ympäröivää maailmaa sekä sen ilmiöitä. Vuonna 2016 voimaan tulevissa opetussuunnitelmien perusteissa on keskeisessä asemassa monialainen ilmiöoppiminen. Ilmiöoppimisessa samaa aihetta tai ilmiötä pyritään tarkastelemaan yhteisesti eri oppiaineiden näkökulmista ja keinoin. Samankaltainen monialainen oppimisprosessi on tuttua jo varhaiskasvatuksen piirissä.

Mediataide on oivallinen tapa tarkastella ympäröivää maailmaa laaja-alaisesti ja kriittisesti sekä oppia samalla mediataitoja. Se antaa välineet, kutsuu tekemään tarkkoja huomioita ja keskittymään tutkittavan ilmiön äärelle. AV-arkin *Miten tutkin?*-oppaan tavoitteena on rohkaista kasvatattajia käyttämään mediataidetta ja sen työskentelytapoja rohkeasti osana ainerajoja ylittävää integroivaa opetusta.

Ilmiöpohjaisessa oppimisessa tieto muodostuu sosiaalisessa kanssakäymisessä monialaisen oppimisprosessin tuloksena. Kaiken taiteen tavoin myös mediataide välittää ainutlaatuisella tavalla tietoa, joka syntyy työstämisen ja kohtaamisen tuloksena. Tässä prosessissa omat mieli-aiheet ja kyseenalaistaminen ovat keskeisessä roolissa.

Uudet opetussuunnitelmien perusteet sisältävät myös laaja-alaisen osaamisen sisältöalueet, joista yksi on monilukutaito. Kokonaisvaltaisen monilukutaito yhdessä medialukutaidon kanssa syntyy vuorovaikutuksessa, jossa oma tuottaminen on yhdenvertaisessa asemassa tulkin-

nan kanssa. “Mediataiteellinen” työskentely, eli median ja taiteen yhdistävä tapa tutkia, luo uusia ja ainutlaatuisia näkökulmia ja kutsuu kyseenalaistamaan ollen samalla sekä väline että tiedonlähde.

Miten tutkin? -opas luo näkökulmia mediataiteen tapoihin tutkia ympäröivää maailmaa esimerkkiteosten, taiteilija haastatteluiden, asiantuntija-artikkelien, tehtävien ja esimerkkiteosten kautta. [av-arkki.fi/edu](http://www.av-arkki.fi/edu)-sivuilla olevia esimerkkiteoksia voi esittää opetustilanteessa ilmaiseksi ja laillisesti. Oppimateriaali on suunnattu ensisijaisesti varhaiskasvattajille, mutta se sopii mainiosti myös perusopetukseen ja on sovellettavissa eri oppimisympäristöihin.

Median, taiteen, tutkimuksen ja oppimisen risteyskohtia käsitellään oppaan kolmessa asiantuntija-artikkelissa. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen dosentti **Hannele Cantell** käsittelee artikkelissaan ilmiöoppimisen lähtökohtia, käsitteistöä ja prosessia yleisesti sekä suhteessa taidekasvatukseen. Väitöstutkimustaan tekevä tohtorikoulutettava **Kati Rintakorpi** (KM, LTO) avaa artikkelissaan “Pedagoginen dokumentointi tiedon lähteenä” varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa pedagogisen dokumentoinnin prosessia ja omaa taiteellista tuottamista tämän osana. Rintakorpi korostaa artikkelissaan erityisesti dokumentointiprosessin mahdollisuuksia nostaa esiin kysymyksiä ja tietoa, jota voisi muuten olla vaikea havaita. Kolmannessa asiantuntija-artikkelissa tutkimusprofessori emerita (КТ, sosiaalipolitiikan dosentti НУ) **Marjatta Bardy** syventää pohdintaa kokemuksen merkityksestä osana oppimisprosessia taiteen ja tieteen välimaastossa. Artikkelissa Bardy peräänkuuluttaa tieteen ja taiteen rajoja rikkovan kokemusjatkumon ja omakohtaisen kokemuksen vaalimista John Deweyn kokemusfilosofian henkeen.

Yhteisöllinen ja laaja-alainen ilmiö-oppiminen on metodina haastava ja vaatii kasvattajalta kykyä hallita ja ohjata prosessia. Toimintatapa kuitenkin avaa uusia väyliä yhdistää eri oppiaineita osallistaen kaikki osapuolet. Oma mediatuottaminen ja taiteellinen toiminta älylaitteiden ja internetin avulla ovat jo osa lasten ja nuorten normaalia arkea. On aika ottaa nämä resurssit osaksi opetusta. Mediataiteella ja sen keinoilla tutkia asioita ja ilmiöitä on oma paikkansa tässä prosessissa!

Antoisia tutkimushetkiä ja mielikuvituksen lentoa!

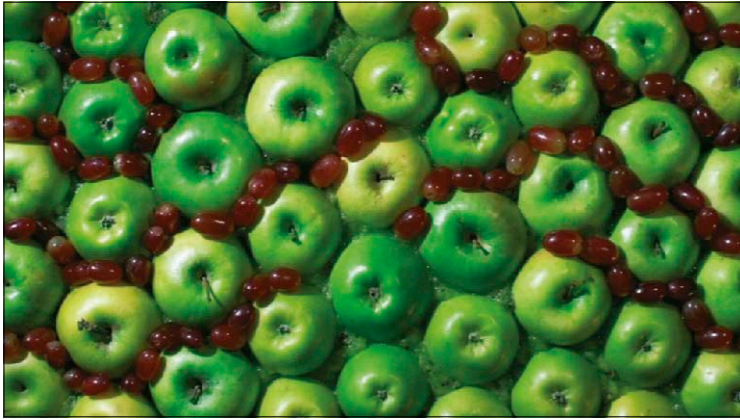
ROI RUUSKANEN

Mediakasvatuksen tuottaja

AV-arkki, suomalaisen mediataiteen levityskeskus

Ps. www.av-arkki.fi/edu -sivustolta löydät myös aikaisemmat mediakasvatusoppaamme ja oppaisiin liittyvät videoteokset, joita saa näyttää osana opetusta!

Pps. Otamme mielellämme vastaan kehitys- ja yhteistyöideoita! Palautetta voi lähettää sähköpostitse osoitteeseen edu@av-arkki.fi.

Niina Suominen: *Hyvä meininki*

HANNELE CANTELL

Ilmiöiden opiskelua taidekasvatuksen keinoin

Mitä monialaisuus ja ilmiöoppiminen tarkoittavat?

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) todetaan, että jokaisella oppilaalla tulee olla oikeus osallistua lukuvuoden aikana ainakin yhteen monialaiseen oppimiskokonaisuuteen. Käytännössä tämä tarkoittaa eri oppiaineiden yhteistyössä järjestämää teemallista kokonaisuutta. Myös esiopetuksen puolella ja varhaiskasvatuksessa henki on samankaltainen eli oppimisessa ja opetuksessa pyritään entistä enemmän erilaisten tiedon-, taidon- ja taiteenalojen yhteistyöhön.

Monille kasvattajille monialainen opetus on varsin tuttua jo vanhas-taan. Etenkin varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja alkuopetuksessa asioita on aina osattu katsoa laaja-alaisesti. Ympäristökasvatus on hyvä esimerkki aihepiiristä, jossa on yhdistetty lukuisia erilaisia näkökulmia. Taidekasvatuspainotteisesta ympäristökasvatuksesta on hienoja toteutus-esimerkkejä etenkin varhaiskasvatuksen kentällä. Joistakin hyvistä ehyttä-vistä kokemuksista huolimatta suomalainen koulu kokonaisuudessaan on kuitenkin pitkään säilyttänyt hyvin ainejakaisen lähestymistavan oppimiseen. Siksi on tärkeää, että monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat uudessa opetussuunnitelmassa kaikkia oppilaitoksia ja opettajia velvoittavia, eivät vapaaehtoisia.

Monialaisesta oppimisesta käytetään useita likipitään samaa tarkoitavia ilmaisuja. Esimerkiksi ilmiöoppiminen, projektioppiminen, tiedonalälähtöinen eheyttäminen, eheyttäminen, integroiva oppiminen, teemaoppinen ja design-suuntautunut oppiminen (DOP, design oriented project) ovat kaikki hieman eri asioita korostavia oppimisen suuntauksia, mutta yhteistä niille kaikille on pyrkimys laaja-alaiseen monialaisuuteen. Oikeastaan ei ole niin väliä, mitä ilmaisua käytetään, olenaisempaa on itse prosessi ja tavoite ottaa haltuun laajempia kokonaisuuksia.

Monialaisuus pitää sisällään kaikkien mahdollisten tiedon-, taidon- ja taiteenalojen eheyttämisen. Kyse ei siis ole vain joistakin oppiaineista, vaan pikemminkin pyrkimys on yhdistellä mahdollisimman monipuolisesti erilaisia tiedollisia ja menetelmällisiä näkökulmia. Tästä syystä taiteilla on hyvin paljon annettavaa monialaisessa oppimisessä. Oppiminen syvenee, kun asioiden tarkasteluun saadaan mukaan mahdollisimman paljon kokemuksellisuutta, elämyksellisyyttä, yhdessä tekemistä sekä asioiden sitomista oppijoiden omaan arkeen. Tässä taidekasvatuksella, jossa kokemukset ja merkitykset ovat olennaisia, on paljon annettavaa.

Kaikki lähtee lasten ihmettelystä ja kysymyksistä

Ilmiöoppimisessa tarkasteltavana ja tutkittavana on jokin yhteisesti valittu ilmiö tai teema. Oppimisprosessin alussa opettaja ei kerro valmiiksi, mitä ja miten tutkitaan ja toimitaan, vaan jättää tilaa oppijoiden ihmettelulle ja uteliaisuudelle. Prosessin alussa lapset saavat kertoa ennakkokäsityksistään ilmiöstä sekä esittää monenlaisia kysymyksiä ja tehdä ehdotuksia siitä, mitä varsinaisesti lähdetään selvittämään yhdessä. Mahdollisuus vaikuttaa oppimisen kohteeseen lisää luonnollisesti opiskelun motivaatiota. Keskustelun ja ideoinnin tukena voidaan käyttää esimerkiksi kuvia tutkittavasta ilmiöstä. Samalla kun pohditaan, mitä lähdetään tutkimaan, mietitään myös, miten asiaan voidaan tutustua. Esimerkiksi jos tutkittava aihe on ”Millainen on oman kotikaupungin arkkitehtuuri”, mietitään yhdessä, millä eri tavoin asiaa voidaan selvittää ja dokumentoida. Tässäkin vaiheessa annetaan tilaa lasten omille toiveille ja ajatuksille. Ilmiötä voi selvittää monin eri tavoin, esimerkiksi valokuvaamalla, videoimalla, haastattelemalla, tietokirjoihin tutustumalla, itse havainnoimalla jne.

Oppiminen on yhdessä tekemistä

Kun ilmiön aihe ja kysymyksenasettelu sekä tutkimisen ja tekemisen tavat on selvitetty, on varsinaisen toiminnan vuoro. Ilmiöopiskeluun liittyy kiinteästi yhdessä tekeminen. Myös tulosten hankinta ja esittämi-

nen sekä erilaiset dokumentoinnit tehdään yhdessä. Opettaja voi yhdessä oppilaiden tai ryhmänsä kanssa päättää, millaisissa pienryhmissä toiminta kannattaa toteuttaa. On mahdollista, että kaikki pienryhmät selvittävät samoja kysymyksiä tutkittavasta ilmiöstä tai niille voidaan jakaa omia erityiskysymyksiä, joihin ne hankkivat vastauksia. Ilmiöopiskelussa kenenkään ei tarvitse tietää asiasta etukäteen mitään ja siksi koko ryhmän yhteinen ihmettely ja asian selvittäminen on arvokasta.

Vaikka ilmiöprojekteissa vastuu oppimisesta siirtyy aiempaa enemmän oppijoille itselleen, on opettajan rooli prosessissa hyvin merkityksellinen. Ilmiöopiskelussa on vaarana, että opiskelijat saattavat innostuvat jostakin ilmiökokonaisuuden kannalta marginaalisesta asiasta. Joskus tämä on ihan sallittua ja voi tuottaa mielenkiintoista uutta tietoa, mutta toisinaan saatetaan harhautua liiaksi tutkittavasta teemasta. Opettajaa tarvitaan ohjaamaan ja auttamaan tiedon hankinnassa, koostamisessa ja erilaisten menetelmien käyttämisessä. Haasteena voi myös olla, että oppijoille jää ilmiökokonaisuudesta pirstaleinen käsitys, jos on keskitytty vain johonkin rajattuun näkökulmaan. Opettajan tehtävänä on varmistaa, että ilmiön käsitteet hahmottuvat oikein ja hierarkkisesti. Opettaja kokoaa asioita yhteen ja auttaa eheän kokonaisuuden luomisessa myös tiedollisesti.

Taide ja tiedollinen ymmärtäminen tukevat toisiaan

Parhaimmillaan ilmiöopiskelussa yhdistyvät monialaisesti sekä tieteen että taiteen näkökulmat. Taidekasvatuksen keinot soveltuvat tiedonhankintaan, mutta erityisesti ilmiön oppimistulosten havainnollistamiseen ja esittämiseen. Ilmiöopiskelun yksi keskeinen piirre onkin, että oppimisen tuloksia esitellään muille erilaisin keinoin ja oppimisen tuloksena on jonkinlainen tuotos. Perinteiseen yksilökeskeiseen oppimisprosessiin verrattuna ilmiöoppiminen korostaa jaettava oppimista tekemisen ja erilaisten tieteellisten tai taiteellisten tuotosten kautta. Opittua jaetaan, eikä se jää ainoastaan yksittäisten oppijoiden käyttöön ”pään sisälle”.

Monialaisen oppimisen tavoitteena on, että projekteihin osallistuvat mahdollisimman monet eri tiedon-, taidon- ja taiteenalat sekä koulun oppiaineet. Tämä ei tarkoita, että kaikkien aineiden tarvitsee osallistua samanaikaisesti samaan projektiin. Kouluissa olisi kuitenkin huomioitava kaikkien oppiaineiden anti ilmiöopiskelulle. Ei kannata pelätä vaikkapa matematiikkaa tai fysiikkaa, vaan yhdistellä eri tiedon-, taidon- ja taiteenaloja ennakkoluulottomasti. Näin voi syntyä jotain uutta ja ennakoimatonta, ja myös taide saattaa saada uudenlaisia merkityksiä ja toteuttamistapoja.

Kun oppiminen tuottaa elämyksiä, iloa ja uutta ymmärrystä

Merkitseelliset oppimiskokemukset eivät välttämättä ole vaivattomia, mutta yleensä ne tuottavat iloa ja jäävät mieleen pitkäksi aikaa. Kokemukset lasten ja nuorten ilmiöoppimisesta osoittavat, että erityisesti oppimisen motivaatio lisääntyy, kun he pääsevät itse tekemään, valitsemaan työtapoja ja myös määrittelemään oppimisen kohteita. On tärkeää, että jo pienten lasten oppimiskokonaisuuksissa annetaan oppimisesta vastuuta oppijoille itselleen. Taidekasvattajat voivat olla tässä tärkeässä roolissa ja kannustaa muita opettajia, sillä heillä on monesti kokemusta erilaisten lapsilähtöisten projektien toteuttamisesta jo entuudestaan. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien haaste taidekasvattajille ei välttämättä olekaan ilmiöoppimisen lähestymistavoissa, vaan uudenlaisen monialaisen yhteistyön toteuttamisessa yhdessä kaikenlaisten ja kaikkien oppiaineiden opettajien kanssa. Parhaimmillaan ilmiöopiskelussa yhdistyvät hyvin ennakkoluulottomasti erilaiset näkökulmat. Siksi myöskään taidekasvattajat eivät saa jäädä toimimaan keskenään, vaan yhteistyöhön on kannustettava yli ainerajojen.

Varhaiskasvatuksen puolella toimitaan monialaisesti jo parhaillaan ja esi- ja perusopetuksessa uudet opetussuunnitelmat tulevat käyttöön vuonna 2016. Tällöin jokaisessa Suomen koulussa tulee toteuttaa laajalaisesti monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Olisi erityisen mielenkiintoista koota näistä projekteista laajempaakin tietoa ja saada käsitys, millaisia innostavia uusia oppimismenetelmiä ja -kokonaisuuksia Suomessa tehdään vaikkapa viiden vuoden kuluttua. Selvää on, että taiteella tulee olla niissä keskeinen rooli.

Lue lisää:

Cantell, H. (2015). Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pedagoginen dokumentointi tiedon lähteenä

Suomalaiset ja muut pohjoismaiset varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaavat ja määrittävät asiakirjat edustavat sosiopedagogista näkemystä, jossa opetuksen yksilöityjä tavoitteita tai sisältöjä ei ole etukäteen määrätty. Opetuksen on tarkoitus rakentua lasten kannalta mielekkäiden aihepiirien ympärille ja myös menetelmien valinnan tulisi tukea heidän kasvuun eettiseksi, hyvinvoiviksi ja oppimisesta innostuneiksi ihmisiksi. Arvioinnin ja kehittämisen työkaluiksi asiakirjat määrittelevät dokumentoinnin ja siihen liittyvän yhteisen refleктоivan keskustelun. Arviointiin ja sen perusteella tapahtuvaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen tulisi osallistua niin lasten, vanhempien kuin varhaiskasvattajienkin. Millä edellytyksillä dokumentointi lunastaa lupauksensa demokraattisena ja voimakkaana kasvatuksellisenä työkaluna, joka auttaa selvittämään asioiden merkityksiä, rakentamaan yhteistä ymmärrystä ja henkilökohtaista oppimista?

Dokumentit lasten ja aikuisten toiminnasta – valokuvat, videot, haastattelut, narratiivit, kirjaukset, kartat, piirrookset, maalaukset, veistokset ja äänitteet – ovat mediaa, joka välittää tunnelmia ja tietoja varhaiskasvatuksen arjesta. Dokumentoinnin prosessi voi olla tieteellisiä ja taiteellisia menetelmiä yhdistävää toimintaa, jossa dokumentteja tekevät lapset tai aikuiset voivat välittää omia näkemyksiään erilaisten tallenteiden kautta. Kun tarkoituksena on kehittää pedagogiikkaa dokumentointimenetelmän avulla, tarkastellaan dokumentteja oppimisprosessin osana. Tällöin voidaan puhua pedagogisesta dokumentoinnista.

Pedagoginen dokumentointi on ainutlaatuinen tapa tallentaa katoavia hetkiä, näkymättömiä prosesseja ja saada kiinni kysymyksiä, ongelmia ja pohdintoja, joiden varaan rakentaa lapsilähtöistä varhaiskasvatusta. Sen avulla eri sisällöistä, menetelmistä ja näkemyksistä on mahdollista muodostaa eteneviä kokonaisuuksia, jotka ovat jokaisen lapsen kasvun ja kehityksen kannalta henkilökohtaisia ja merkityksellisiä. Pedagoginen dokumentointi on arjessa tapahtuvan tutkimustyön väline, jonka avulla lapset ja aikuiset voivat selvittää itseään kiinnostavien asioiden ja ilmiöiden olemusta ja merkityksiä. Ryhmän toiminta rakentuu tuolin arjessa ilmaantuvan opetus suunnitelman varaan. Yksi asia johtaa toiseen ja toinen kolmanteen, oli sitten teemana robotti, avaruus, minä

ja me, ennen vanhaan, mutkia metsässä, romun uusi elämä tai mikä tahansa aihe, josta löytyy monenlaista tiedollista, taidollista ja taiteellista pureskeltavaa.

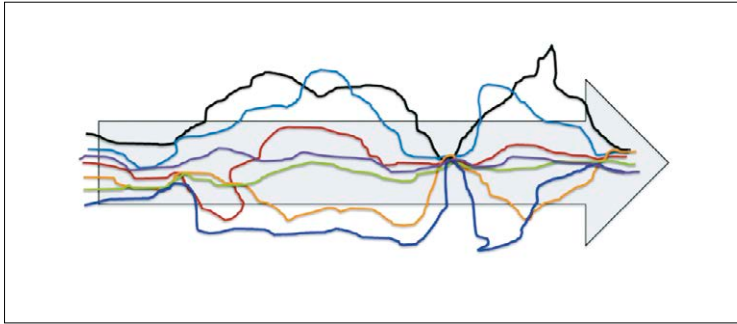
Varhaiskasvattajan dokumentointityö kohdistuu opetuksen ja oppimisen prosessiin. Hän selvittää, mistä lapset ovat kiinnostuneita ja mitä tarpeita, pelkoja ja vahvuuksia heillä on ja yhdistää saamansa tiedon arjen toimintaan pedagogisesti rakentavalla tavalla. Varhaiskasvattajan tehtävänä on valita kasvatustoimintaan teemoja, joilla on pedagogista ja elämyksellistä kantavuutta kaikkien ryhmän lasten näkökulmasta ja etsiä teeman sisältä alueita, joiden avulla jokaisen lapsen on mahdollista liittyä ja sitoutua projektiin ja tulla nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi omien ajatustensa asiantuntijana. Eheyttäviä projekteja hahmotellessaan varhaiskasvattajat keskustelevat lasten, vanhempien ja toistensa kanssa dokumentoiden näitä keskusteluja. Lasten käsityksiä ja ominaislaatua kartoitetaan haastatteluilta, havainnoimalla ja dokumentoimalla heidän leikkejään ja liikkumistaan sekä heidän taiteellista, tiedollista ja sosiaalista toimintaansa. Lasten kanssa keskustellaan sekä ryhmänä että henkilökohtaisesti ja lasten ajatuksia kirjataan muistiin. Kun löydetään erilaisia merkityksiä ja näkökulmia, niistä keskustellaan yhdessä ja asioita kootaan yhteen kuvina ja muina teoksina. Vähitellen kasvattajille alkaa muodostua näkemys teemasta, jonka ympärille toimintaa kannattaa lähiviikkoina rakentaa. Tätä pedagogisen dokumentoinnin prosessia ylläpidetään jatkuvasti toiminnan edetessä. Dokumentoinnin kutominen mukaan varhaiskasvatuksen verkkoon tekee sen käytön ajallisesti mahdolliseksi. Se ei ole entisten toimintatapojen päälle kirjottu koriste, vaan lanka, joka pitää kasassa ja uudistaa kudelmaa.

Lapset puolestaan tutkivat elämää ja omaa oppimistaan dokumenttien avulla varhaiskasvattajan pedagogisessa ohjauksessa. Pedagoginen dokumentointi tekee mahdolliseksi sen, että ainutlaatuiset oppimisen polut yhdistyvät vähitellen kokonaisuuksiksi. Asia johtaa toiseen, joka taas johtaa kolmanteen. Dokumenttien avulla lapset voivat kertoa toisilleen omista tutkimuksistaan, löytöretkistään ja kokeiluistaan, oppia muilta ja liittyä itseään kiinnostaviin tutkimusporukoihin. Tässä erilaisten kiinnostusten, löytöjen ja tarpeiden sekamelskassa pedagoginen dokumentointi auttaa säilyttämään opetuksen punaisen langan ja rakentamaan luovaan kaaokseen järjestystä, jonka avulla asioista saadaan ote. Dokumenttien reflektointi osana opetusta tekee mahdolliseksi sen, että lapset voivat kurkistaa toistensa todellisuuksiin ja pysyä mukana yhteisessä projektissa, vaikka kulkevatkin omaa oppimisen polkuaan. Projekti on kuin tie, josta haarautuu monia polkuja ja dokumenttien avulla kaikki polut palaavat yhteiselle tielle kohtaamispaikkaan, jossa kokemuksia ja oppimista jaetaan. Projektin loppuessa matkan varrella kertyneistä dokumenteista koostetaan esimerkiksi kirja, näyttely, video, animaatio tai kuunnelma, joka kertoo yleisölleen tutkimusraportin tavoin, mitä

tehtiin ja mitä löydettiin. Henkilökohtaiset oppimisen polut tallennetaan lapsen ja perheen omaan käyttöön esimerkiksi lapsen portfolioon, muistitikulle tai kunnan käyttämään pilvipalveluun.

Dokumentit eivät edusta yhtä totuutta, vaan dokumentoinnin prosessi on subjektiivinen, oli sitten kysymys valokuvien ottamisesta tai vaikkapa saviyön muovailemisesta. Jokainen dokumentoija valitsee dokumentoinnin kohteet omista lähtökohdistaan käsin ja jättää jotakin dokumentoimatta. Kun dokumentteja reflektoidaan, koostetaan ja laitetaan esille, tehdään taas uusia valintoja. Jotakin korostetaan, jotakin jätetään ulkopuolelle tarkoituksellisesti, mutta myös vahingossa. Dokumentointia käyttävän varhaiskasvattajan tulee hallita kriittinen medialukutaito ja kohdistaa myös lasten huomio siihen. Mikä on totta kenenkin näkökulmasta? Miltä eri asiat tuntuvat eri ihmisten mielestä? Jos dokumentoinnin prosessiin ei sisällytetä reflektointia, ollaan yhden ihmisen tulkintojen ja hänen todellisuutensa vankeja. Yhteinen keskustelu avaa ikkunoita ilmiöiden ja tapahtumien monipuolisempaan tulkintaan ja on olennainen osa lasten oppimisprosessia. Pedagoginen dokumentointi on keskustelua, neuvottelua, väittelyä ja asioiden merkitysten etsimistä. Koska pedagogisella dokumentoinnilla kajotaan ihmisten henkilökohtaisiin prosesseihin ja tehdään niistä näkyviä, tulee eettisyyteen ja salassapitomääräysten noudattamiseen kiinnittää erityistä huomiota kaikissa prosessin vaiheissa.

Varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen humaania hengestä sekä oppimista, osallisuutta, sitoutumista ja luovuutta koskevista tutkimuksista huolimatta meillä elää vahvana ajatus, että aikuinen tietää parhaiten, mikä on lapselle hyväksi. Pedagogisen dokumentoinnin käyttäminen lapsilähtöisten projektien suunnittelun, tallentamisen ja arvioinnin välineenä ei tarkoita sitä, että tartuttaisiin kaikkiin syötteihin kirkasot-saisesti nyökyttellen ja lempeästi hymyillen ja annettaisiin virran kuljettaa kriittikittömästi, koska ”lapset päättivät” tai ”lapset halusivat”. Päinvastoin, dokumentoivan varhaiskasvattajan työ muuttuu entistä merkityksellisemmäksi ja monimutkaisemmaksi, koska hän pyrkii jatkuvasti selvittämään, miten pedagogiikka liitetään lapsen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla hänen toimintaansa. Kun varhaiskasvattajat asetuvat yhteiselle tutkimusmatkalle lasten kanssa, myös heidän työnsä rikastuu. Yhteinen prosessi tuottaa dokumentoinnin kautta ainutlaatuista tietoa, jota ei olisi mahdollista saavuttaa muilla keinoilla. Tämän johdosta jokainen projekti on omanlaisensa luova prosessi, joka mukittelee siihen osallistuvien ihmisten askelten mukaan. Kun aikaisemmin näkymättömät pedagogiset prosessit saavat uudenlaista näkyvyyttä tavoitteellisen dokumentoinnin kautta, kasvattajien ammatillinen itsearvostus kasvaa. Pedagoginen dokumentointi tarjoaa myös heille tilaisuuden havainnoida ja arvioida omaa ammatillista toimintaansa ja kehitystään.

Projektin polut. Projekti on kuin tie, josta haarautuu monia polkuja. Dokumenttien avulla tapahtuu polkujen kohtaamisia, jolloin jaetaan, arvioidaan ja suunnataan oppimista ja kokemuksia.

Lisätietoa:

Esimerkkivideo pedagogisen dokumentoinnin käyttämisestä Romutaideprojektin toteuttamisessa ja koostamisessa: <https://www.youtube.com/watch?v=KNCwj-oLTiw>

Alasuutari, M., Markström, A-M., Vallberg-Roth A-C. (2014). Assessment and Documentation in Early Childhood Education. London: Routledge.

Dahlberg, G., Moss, P., Pence, A. (2007). Beyond Quality in Early Childhood Education and Care. Languages of Evaluation. London: Routledge.

Onnismaa E.-L., Rintakorpi K., Rusanen, S. (2014). "Take a picture!" Children as photographers and co-constructors of culture in early childhood education environment. In H. Ruismäki & I. Ruokonen (toim.) The 6th Journal of Intercultural Arts Education – Voices for Tomorrow. Department of Teacher Education. Faculty of Behavioural Sciences, University of Helsinki, s. 35–48.

Rusanen, S., Kuusela, M., Rintakorpi, K., Torkki, K. (2014). Musta tuntuu punaiselta. Kuva-taiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki: Lasten Keskus.

Rintakorpi, K., Lipponen, L., Reunamo, J. (2014). Documenting with parents and toddlers: a Finnish case study. Early Years Journal: An International Research Journal, 34, s. 188–197. doi:10.1080/09575146.2014.903233

Kokemusjatkumon vaaliminen inhimillisessä kehityksessä

Jokainen lapsi haluaa oppia ja tehdä hyvää, jokaisesta täytyy pitää, ja jokaista pitää kannustaa ja innostaa.

Eija Reinikainen, Leimatut lapset, 2007

Pienestä pitäen ihminen hakee yhteyttä toisiin ihmisiin ja perehtyy parhaansa mukaan ympäröivään maailmaan. Lapsilla on paljon tietoa omasta elämästään. Lapset ovat ennakkoluulottomia kyselijöitä ja metodeiltaan kokeilevia ja uteliaita tutkijoita. Ihmisellä on luontainen taipumus tarinalliseen ja draamalliseen kerrontaan. Mitä tapahtuu? Meille ja meissä? Juuri tänään? Iltasadun lopussa? Eläimille luonnossa? Dinosauruksille? Afrikassa? Ympäriällämme? Uskoisin, että mediakasvatuksen parasta perustaa ovat sekä lasten että aikuisten omat kokemukset.

Kai Alhasen (2013) tutkimus John Deweyn kokemusfilosofiasta on saanut minut miettimään uudelleen kokemuksen paikkaa inhimillisessä oppimisessa ja kehittämisessä. Kaikilla ihmisillä on kokemuksia. Ne ovat ikään kuin yksityisiä ja satunnaisia. Kokemuksia muokkaavien virikkeiden määrä on lisääntynyt samaan aikaan, kun niitä jäsentävät voimat ovat heikentyneet, Kai Alhanen kiteyttää. Ohikiitävistä kokemuksista ei synny mielekästä jatkumoa. Ymmärrystämme uhkaa omakohtaisten kokemusten vähättely. Kun kokemuksiin ei paneuduta, ne haihtuvat ja köyhtyvät. Se herättää ihmisissä syvää levottomuutta, ja pahimmillaan ihminen voi ikään kuin irrota ja syrjäytyä omasta elämästään. Alhasen teosta motivoi halu pelastaa kokemus.

Dewey piti vahingollisena sitä, että kokeminen käsitetään yksilön mielen sisäisenä psykologisena ja subjektiivisena prosessina. Näin kokeminen on irrotettu luonnosta ja sosiokulttuurisesta ympäristöstä. Tästä on seurannut koko joukko kahtiajakoja kuten luonto vs. kulttuuri, subjekti vs. objekti, mieli vs. ruumis, käytäntö vs. teoria, tunne vs. järki. Nykyajatelussa, esimerkiksi ilmiöoppimisessa, kahtiajakoja puretaan etsimällä ilmiöiden välisiä yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia.

Deweyn käsitys kokemisesta on kiteytetty kolmeen teesiin, jotka paikantavat sen ekososiaalisiin yhteyksiin:

1. *Kokeminen on vuorovaikutusta* toisten ihmisten kanssa tietystä biofysisessä tilassa ja ajassa. Kokemusta voi ymmärtää vain suhteessa ympäristöön.
2. *Toiminta ohjaa kokemusta*. Kokemus on ensisijaisesti kokeilevaa toimintaa. Ytimessä ovat teot ja niiden seuraukset, jotka voivat muuttaa aiempaa kokemusta.
3. *Kokeminen kehittyy oppimisprosessina* muodostaen kokemusjatkumon; on tarpeen ottaa omat kokemukset vakavasti ja samalla tarkastella niitä kriittisesti.

Deweyn ajattelussa tiede on välivaihe, joka rikastaa kokemusta ja auttaa ohjaamaan toimintaa. Ihanteet tulee käsittää mahdollisuuksiksi, joita on tutkittava tarkemmin. Taide auttaa irtautumaan luutuneista ajatusasetelmista. Seuraavassa tunnustelen, miten Deweyn ekososiaalisesta kokemuskäsityksestä saattaisi olla hyötyä mediakasvatuksessa.

Taidepainotteinen elämäkertatyö

”Pedagogit omaksuvat mielellään aikuisten etuoikeuden: tarkkailla lasta, ei itseään, huomata lapsen puutteet, ei omiaan.” Näin kirjoitti puolalainen lääkäri ja pedagogi Janus Korczak kirjassaan *Lapsen oikeus arvostukseen*. Toisaalla hän kehotti kasvattajaa etsimään omaa tietään. Opettele tuntemaan itsesi ennen kuin yrität oppia tuntemaan lapset, hän neuvoi.

Ihmisten välinen vuorovaikutus eli ihmissuhteet näyttelevät usein pääosaa elämäkerrallisessa kerronnassa. Kokemukset näistä suhteista syntyvät teoista ja niiden seurauksista. Vuorovaikutusta ja toimintaa kehystävät tärkeät paikat biofysisinä ympäristöinä. Miten minusta tuli minä? Kasvattajien, hoitajien ja opettajien on tarpeen olla perillä omaa elämää rakentavista kokemuksistaan. Henkilökohtainen ja ammatillinen kietoutuvat toisiinsa monin tavoin, etenkin alitajuisella ja esitietoisella tasolla.

Omien kokemusten kohtalaisen hyvä tunteminen on edellytys sille, että näkee maailman myös muiden silmin ja pääsee itseen keskittymisestä väljemmille vesille. Taideperustainen tai taidelähtöinen toiminta auttaa kokemusten tutkimisessa sekä niiden kehittämissä. Tutut ja yllätykselliset elementit vuorottelevat ja synnyttävät oivalluksia. Ihmiset tunnustelelevat ja tutkivat paikkaansa elämässä ja samalla vahvistavat ja/tai muuttavat olemassaolonsa perustaa. Näkökyky omaan ammatillisuuteen terävoitui. (Sava & Vesänen–Laukkanen 2004; Bardy & Känkänen 2005).

Oman arvoperustan ja sen kehkeytymisen tunnistaminen on olematon osa elämäkerrallista kokemusjatkumoa. Mihin uskomme ja luotamme? Mitä haluamme pedagogina edustaa? Mikä omaa elämäämme

ohjaa? Raha, rakkaus tai valta? Mihin pyrimme? Millaisia puolia haluamme ravita oppilaissamme? Kilpailullisuutta? Solidaarisuutta? Erilaisuuden kunnioittamista? Yhteistyökykyä? Vastuun kantokykyä? (Fischbein & Österberg 2009).

Opetuksen, kasvatuksen ja hoito- ja sosiaalityön ammattilaisten koulutuksessa akateemista tiedepainotteisuutta tulisi täydentää elämänerkällä työkentteillä. Sitä rikastuttaa kokemuksellinen perehtyminen taiteissa koeteltuihin ja taidelähtöisiin menetelmiin. Yhteistyöllä taiteen ammattilaisten kanssa voi olla monia erilaisia hyvinvoinnin tavoitteita. Yhtä oikeutettua on taideperustainen toiminta, joka ei pyri mihinkään ennalta asetettuun tavoitteeseen (Heimonen ym. 2015).

Lapset taiteilijoina, tutkijoina ja filosofeina oppimisprosesseissa

---

Lasten toimijuus on sidoksellinen, tapahtuva ja tilanteinen ilmiö, Elina Paju (2013) päätelee tutkittuaan päiväkodin aineellisia puitteita, toimintaa ja vuorovaikutusta. Arjen pyöriminen on sidoksissa päiväkodin aineellisuuteen eli tiloihin ja tavaroihin sekä ihmisruumiiden liikkeisiin. Tekeminen ja toiminta on mahdollista vain monen tekijän yhteen tulemisena. Lasten autonomisuutta rakennetaan pienin arkisin teoin. Tilaratkaisut mahdollistavat tai estävät aikuisten ja lasten tai tyttöjen ja poikien yhteen tuleminen ja kohtaamisen. Toimijuuden sidoksellisuus kertoo siitä, että kukaan tai mikään ei ole toimija yksin. Toimijuutta voi syntyä vain riippuvuuden ja toisiin linkittymisen kautta, ts. vuorovaikutuksessa inhimillisen ja aineellisen ympäristön kanssa.

Lapset eivät luokittele kysymyksiään ja havaintojaan tieteen- tai taiteenaloittain. Yksi asia seuraa toista ja niiden välejä ja etenemistä voi pysähtyä tutkimaan. Ilmiöoppimiseen – eri systeemien välisten yhteyksien avaamiseen – harjaantuminen onkin ehkä ihmiselle lajityypillisesti luontaista ja lapsille helppoa? Keskinäisriippuvuuksiin perustuvalla maapallolla avainasemassa on systeemijattelu ja dialogi on keskeinen metodi (Helne ym. 2012).

Mistä ruoka tulee ja minne se menee? Ruoan tuotanto, valmistaminen, syöminen ja ulostaminen osoittavat ihmisten ja luonnon väliseen vuorovaikutukseen: missä ja ketkä tuottavat ruoan, kuinka se tulee meidän keittiöömme, kuka sen valmistaa, keiden kanssa se syödään. Ruoan kiertokulku on yhteydessä maahan, ilmaan ja veteen. Ravinnoksi käytettynä tai hävikkinä se palautuu takaisin luontoon.

Entä mitä on aika? Ihminen kohtaa ajan aina jossain tilassa. Tila on olemassa ajassa. Kaikilla maailman prosesseilla ja elävillä olennoilla on ajallinen konteksti. Mistä syntyy yön ja päivän vaihtelu? Tai vuodenajat? Luonto ja kulttuuri lävistävät toisensa, joka hetki. Esimerkiksi ajan ymmärtämisessä tarvitaan tiedettä, mutta taide voi helpottaa sen tajuamista.

Taide ja tiede edustavat kahta pisimmälle jalostunutta tapaa tutkia todellisuutta. Kumpikin tuo näkyville jotain piilossa olevaa ja hahmottaa siten todellisuutta uusin tavoin. Taiteen ja tieteen tavoissa tehdä havaintoja on sekä yhtäläisyyksiä että tuntuja eroja. Kummallakin kentällä havaintojen kokoaminen ja kehittäminen on pitkä prosessi. Sekä tieteessä että taiteessa haetaan pätevää ja jollain tasolla totuudellista suhdetta todellisuuteen. Taiteellisen tutkimuksen piirissä käytävä keskustelu saattaa kulkea vapaasti tieteiden ja taiteiden raja-aitojen yli ja ohi. Siten luodaan uusia mentaalisia ja sosiaalisia paikkoja ja asentoja lähestyä maailmaa ja tietää siitä. Tieteet ja taiteet ovat yhteydessä toisiinsa todennäköisesti paljon monimuotoisemmin kuin arkihavainnot antavat ymmärtää. (Bardy 2012). Kokemusjatkumosta huolehtiminen voi muuttaa ihmistä – ja siten myös maailmaa.

Kirjallisuutta:

Alhanen, K. (2013). Deweyn kokemusfilosofia. Helsinki: Gaudeamus.

Bardy, M. (2012). Taide, tiede ja myötätunto. *Synteesi*, 3, s. 29-47.

Bardy, M., Känkänen, P. (2005). *Omat ja muiden tarinat*. Helsinki: Stakes.

Fischbein, S., Österberg, O. (2009). *Kaikkien lasten koulu. Erityspedagoginen näkökulma lasten kohtaamiseen*. Suom. Riikka Toivonen. Helsinki: Tietosanomaa.

Heimonen, K., Kallio-Tavinin, M., Pusa, T. (2015). *Kesken-erillään: taiteessa altistumisesta*.

Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. books.aalto.fi

Helne, T. & Hirvilampi, T., Alhanen, K. (toim.) *Kriisi-istunto. Dialogi ekologiseen hyvinvointivaltioon siirtymisestä*. Helsinki: Kela.

Paju, E. (2013) *Lasten arjen ainekset. Etnografinen tutkimus materiaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja toimijuudesta päiväkodissa*. Episteme. Helsinki: Tutkijaliitto.

Sava, I. & Vesanen-Laukkanen, V. (toim.) (2004). *Taiteeksi tarinoitu oma elämä*. Jyväskylä: PS -kustannus.

Jukka Silokunnas

ELINKAARA

2011 | kesto 01:20

Kuvaus teoksesta

Elinkaara on pysäytyskuvilla animoitu videoteos, jonka lähtökohtana ovat tieteelliset dokumentit maatuvista eläimistä. Teos on kuvattu taiteilijan syntymäkodin pihalla. Taiteilija sai maatuvan auton lahjaksi isältänsä kun hän oli 17-vuotias.

Taiteilijan kuvaus teoksen synnystä, omasta työskentelystään ja taiteesta osana oppimisprosessia

---

“Yhden ihmisen jalanjälki on pieni, mutta ajan kanssa kiveenkin ilmestyy kuluma, kun samasta kohdasta kävellään tarpeeksi usein. Mietin ihmisen mahdollisuutta nähdä oman elämänsä aikana ympärillään tapahtuvaa muutosta. Auto maatuisi joskus luontoon, mutta en ehtisi elinaikani nähdä sen katoamista. Aloin jo ennen tätä elokuvaa kuvaamaan samankaltaisia teoksia, joissa luonnollinen maatumisprosessi tehdään animoiden jollekin ‘luonnottomalle’ esineelle.”

“Itse tekemisen aikana mietin omaa rooliani tässä ympäristössä, jossa ihminen pystyy luomaan luonnollisista materiaaleista jotain luontoon kuulumatonta. Teos antaa mahdollisuuden miettiä miten paljon aikaa luonnolta kuluu päästä eroon ihmisen jäljistä.”

“Taide antaa luvan leikkiä, ilman leikkiä ei ole mitään.”

Tehtävä 1 – Keskustelun avuksi

Timelapse-tekniikalla eli intervallikuvauksella voidaan nopeuttaa hitaita tapahtumia, jolloin ne ovat helpommin havaittavissa. Timelapse-videoita tehdään usein esimerkiksi luonnonilmiöistä (auringon nousu, pilvien liikkeet) tai maatumisesta (omenan mädäntyminen).

Jukka Silokunnaksen *Elinkaara*-teos kuvaa humoristisesti auton elinkaarta. Auto hajoaa ja katoaa silmien edessä aivan kuin mädäntyvä hedelmä. Voiko auto hajota ja maata itsestään? Millainen auton elinkaari oikeasti on?

Ps. Elinkaara-teoksen tuotantoon voi tutustua katsomalla YouTubesta videon *Näin tehtiin Elinkaara*.

Tehtävä 2 – Projekti

Timelapse-tekniikan eli intervallikuvauksen avulla voidaan nopeuttaa hitaita tapahtumia. Timelapse-kuvauksessa kamera asetetaan pitkäksi aikaa ottamaan valokuva halutuun väliajain. Kuvausjakson pituus riippuu kuvattavassa kohteessa tapahtuvan muutoksen nopeudesta. Jos haluaa nähdä omenan mädäntyvän nopeutettuna, pitää kamera asettaa kuvaamaan vaikkapa yksi kuva tunnissa kolmen päivän ajan. Kun otetut valokuvat katsotaan peräkkäin videona, syntyy vaikutelma nopeutetusta tapahtumasta!

Millaisia hitaita tapahtumia voisi tallentaa timelapse-kuvauksella? Mitä sellaisia asioita timelapse-kuvauksella voidaan tuoda esille, jotka muuten jäisivät huomaamatta?

Tehkää oma timelapse-video! Monille älylaitteille on saatavissa ohjelmia, joilla voi tehdä timelapse-videoita. Ohjelmissa voi asettaa haluamansa välin (intervallin) kuvien ottamiselle ja katsoa valmiin filmin kuvien ottamisen jälkeen. Voitte hakea ohjelmia esim. hakusanalla “timelapse”.

Intervallikuvausta voi tehdä myös tavallisella kameralla, jolloin voi seurata kellosta aikaa ja ottaa kuvan aina vaikkapa 10 sekunnin välein. Lopputuloksen voi katsoa suoraan kameraseläältä selaamalla kuvia nopeasti. Kuvat voi tarvittaessa liittää videoksi useilla tietokoneiden editointiohjelmilla.

Huom! Oikea kuvausväliaika riippuu kuvauskohteen liikkeestä ja löytyy kokeilemalla. Kameraa ei kannata liikuttaa kuvauksen aikana, aseta se siis tukevalle alustalle tai jalustalle!

Tehtävä 3 – Lisätehtävä: Nopeasta hidas

Älypuhelimissa ja tableteissa saattaa olla mahdollisuus kuvata hidastusvideoita. Kuvatkaa jokin nopea tapahtuma ja hidastakaa video!

Mitä sellaisia asioita hidastus tuo esille, joita ei normaalinopeudella ehtinyt näkemään ja havainnoimaan?

Helinä Hukkataival

FELIS CATUS

2007 | *kesto 04:00*

Kuvaus teoksesta

Mustan ja valkoisen pehmeä liike tarkentuu vähitellen parin viikon ikäiseksi, jatkuvasti liikkeessä oleviksi kissanpennuiksi. Iso kissa hoitaa emon tehtävää.

Taiteilijan kuvaus teoksen synnystä, omasta työskentelystään ja taiteesta osana oppimisprosessia

---

“Kuvatessani ystäväni vastasyntyneitä kissanpentuja huomasin niiden muistuttavan abstraktia eli ei-esittävää maalausta niiden möyriessä emonsa sylissä. Teos sijoittuu ei-esittävän ja esittävän välimaastoon, missä tuttu ja turvallinen sekoittuu outoon ja vieraaseen.”

Tehtävä 1 – Keskustelun avuksi

Helinä Hukkataipaleen teos *Felis Catus* on kuin kuva-arvoitus, joka kuvan tarkennuttua paljastuu lopulta kissanpennuiksi emonsa sylissä. Teoksen nimi *Felis Catus* on latinaa ja tarkoittaa kesyä kotikissaa.

Paikallaan pysyvä pitkä kameraotos antaa katsojalle mahdollisuuden katsoa kuvaa rauhassa ja tehdä siitä tarkkoja havaintoja. Katsokaa videoteos keskittyneesti ja pohtikaa, mitkä asiat antavat tietoa siitä, mitä kuvassa tapahtuu.

Tehkää havaintoja siitä, millaisia asioita ja yksityiskohtia näette ja kuulette, kun kuva ei vielä tarkasti esitä kissoja. Kiinnittäkää erityisesti huomiota ääneen, liikkeeseen ja tunnelmaan.

Tehtävä 2 – Projekti

Helinä Hukkataipaleen *Felis Catus* muistuttaa elokuvahistorian ensimmäisiä Lumièren veljesten tekemiä elokuvia, jotka olivat pääasiallisesti paikallaan olevalla kameralla kuvattuja lyhyitä filmejä erilaisista arjen tapahtumista. Tehkää oma Lumière-elokuva!

Sopikaa yhdessä elokuvan kesto ja valitkaa kiinnostava kuvauskohte, jonka haluatte tallentaa videolle. Asettakaa kamera pöydälle tai jalustalle, tai jos kuvaatte käsi-varalta, yritetään pitää kamera paikallaan otoksen ajan. Katsokaa videot ja tehkää havaintoja! Mitä kuvassa tapahtuu ja miksi? Tapahtuuko kuvassa jotain muutakin?

Jos kamerassa on mahdollisuus tarkentaa kuvaa, voitte tehdä myös *Felis Catus* -teoksen kaltaisia kuva-arvoituksia. Tarkentakaa kuvaa hitaasti, kunnes kohde on tarkka!

Tehtävä 3 – Lisätehtävä

Silmiä siristämällä pystyt poistamaan liiat yksityiskohdat näkökentästäsi ja saamaan esille suurimmat pinnat ja muodot. Voit käyttää tekniikkaa esimerkiksi piirtäessäsi tai maalatessasi! Myös sormien asettaminen etsimeksi auttaa rajaamaan kuvaa! (*vieressä kuva sormista etsimänä*)

Niina Suominen

HYVÄ MEININKI

2007 | *kesto 08:13*

Kuvaus teoksesta

Tässä pelissä yhden tappio ei ole toisen voitto, vaan kaikki häviävät. Häviäjien maailmassa vallitsevat omat lainalaisuudet ja siellä on aina hyvä meininki. Kaikki animaatioon käytetty ruoka kerättiin jätteastioista.

Taiteilijan kuvaus teoksen synnystä, omasta työskentelystään ja taiteesta osana oppimisprosessia

---

“Mitä erilaisimpia, ihmeellisiä ruokia heitetään päivittäin pois. Syömäkelpoista ruokaa hävitetään osin esteettisistä syistä. Omassa työssäni halusin vastapainoksi nostaa esiin nimenomaan pois heitetyn ruoan esteettisyyden.”

“Teosteni tuotannot ovat usein prosesseja, joissa valmis lopputulos on vain osa syvällisempää kokemusta. Kukin aihe ja teema vaatii oman työtapansa sekä tavan järjestää itseään.”

“Taiteen, sen kokemisen ja tekemisen, tulisi olla mahdollisimman vapaata ja nojata assosiaatioihin ja improvisaatioon. Taiteen tekemisen tekniikoita voi opettaa ja oppia. Tämän jälkeen olisi hyvä, jos ihmiset saisivat itse miettiä itselleen tärkeitä teemat ja lähestyä niitä itselleen sopivimmilta tuntuvilla tavoilla.”

Tehtävä 1 – Keskustelun avuksi

Katsokaa Niina Suomisen animaatio *Hyvä meininki*. Teoksen lopussa paljastuu, että kaikki animaatiossa käytetty ruoka on ruokakaupoista roskiin heitettyä ruokaa. Pohtikaa, miksi ruokakaupat heittävät ruokaa roskiin? Voisiko ruokaa syödä tai olisiko sille muuta käyttöä?

Mitä “kestävä kehitys” tarkoittaa? Etsikää tietoa kirjoista ja netistä. Keskustelkaa siitä, miten meistä jokainen voi ottaa osaa kestävään kehitykseen päiväkodissa, koulussa tai kotona.

Tehtävä 2 – Projekti

Niina Suomisen teos *Hyvä meininki* on hedelmillä, vihanneksilla, makkarilla, maksalaatikolla ja muulla ruoalla tehty esineanimaatio. Animaatio tarkoittaa elävöittämistä, jossa elottomat asiat ja esineet saadaan eläväksi ottamalla niistä useita valokuvia ja liikuttamalla aina vähän kuvien välillä. Kun otetut kuvat katsotaan peräkkäin nopeasti yhtenäisenä videona, syntyy illuusio liikkeestä. Animointia voi tehdä monella eri tekniikalla. Esimerkiksi piirros-, pala-, vaha-, nukke- ja 3D-animaatio ovat animaation lajeja samoin kuin esineanimaatio.

Valitkaa esine ja leikkikää sillä. Pohtikaa, miten se voisi liikkua ja millainen luonne sillä on? Mitä se voisi tehdä? Asettakaa kamera tukevasti pöydälle tai jalustalle ja ottakaa kuva. Liikuttakaa esinettä vähän, maksimissaan esineen oman mitan verran, ja ottakaa uusi kuva. Toistakaa tämä todella monta kertaa ja katsokaa valmis animaatio. Mitä enemmän kuvia ja mitä pienempiä liikkeitä, sitä sulavampi animaatiosta tulee!

Moniin älylaitteisiin on saatavilla animaatio-ohjelmia, joiden avulla animaation tekeminen on helppoa. Valmiin teoksen pääsee näkemään suoraan laitteelta ja useimmat ohjelmat mahdollistavat myös omien äänien lisäämisen. Millaista ääntä valitsemanne esine pitää liikkuaan tai puhuuko se? Älylaitteiden animaatio-ohjelmat mahdollistavat usein myös animaation nopeuden säätämisen.

Animaatioita voi tehdä myös tavallisella kameralla. Valmiin teoksen voi helposti katsoa suoraan kamerasta selaamalla kuvia nopeasti. Kuvat voi myös koostaa animaatioksi tietokoneen editointiohjelmalla.

Tehtävä 3 – Lisätehtävä

Romun uusi elämä! Tuokaa kotoa tai noutakaa kierrätyskeskuksesta käyttöä vaille jäänyt esine. Pohtikaa, miksi kyseiselle esineelle ei ole ollut käyttöä ja keksikää, mihin sitä voisi käyttää. Yhdistelkää esineitä ja keksikää niille uusia käyttötarkoituksia. Mielikuvitus lentoon! Leikkikää, kertokaa ja tallentakaa teokset vaikka animoimalla!

Sari Palosaari

WOOLYWORLD

2004 | kesto 01:02

Kuvaus teoksesta

Videossa lennellään papiljoteista rakennetun suurkaupungin yllä. Teoksessa sekoittuvat arkkitehtuuripienoismallit, koottavat lelut, elokuvien kaupunkimaisemat ja tieteisfantasioiden tilat.

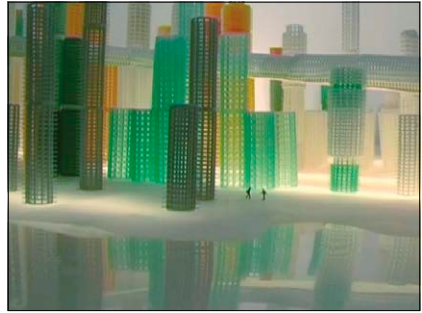
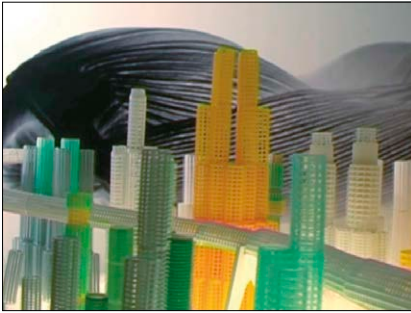
Taiteilijan kuvaus teoksen synnystä, omasta työskentelystään ja taiteesta osana oppimisprosessia

---

“Palaan yhä uudestaan siihen ajatukseen, että yhden objektin kautta voi avata koko maailman. Yhtä objektia tarkastelemalla voi avata ajan ja paikan materiaalisia ja sosiaalisia ulottuvuuksia – enempää ei tarvita.”

“Otetaan vaikka papiljotti. Se liittyy paitsi hiusten kihartamiseen myös esim. muovin teolliseen tuotantoon ja moderniin muotoiluun. Papiljotin kulta-aikaa oli sotien jälkeinen aika, kun muovin teollinen massatuotanto alkoi, uutta maailmaa alettiin rakentaa ja sodan kauhut ja raatamisen aika haluttiin unohtaa. Muovi edusti tulevaisuutta. Papiljotin muotokieli on modernistinen, sen vastaavuus modernin pilvenpiirtäjän kuoren kanssa on yllättävä. Papiljotti ja pilvenpiirtäjä kuuluvat samaan aikaan, jolloin länsimaista kulutusyhteiskuntaa alettiin rakentaa. Molemmat ovat kokeneet kolauksen, niiden avulla rakennettu moderni kulutusyhteiskunta on vakavassa murroksessa, tehtaat eivät voi jatkaa papiljottien suoltamista eikä pilvenpiirtäjällä ole enää samaa statusarvoa kuin ennen.”

Tehtävä 1 – Keskustelun tueksi

Teoksessa *Woolyworld* Sari Palosaari on rakentanut suurkaupungin pienoismallin papiljoteista. Metrotunnelit Palosaari on luonut purkamalla lankakerää luoden samalla illuusion eteenpäin kulkevasta metro-vaunusta.

Millainen tunnelma Sari Palosaaren suurkaupungissa on? Millaisen vaikutelman pienoismallin materiaalit antavat? Entä kaupungin äänet tai videon kuvaus?

Pohtikaa yhdessä, miksi on tärkeää rakentaa pienoismalleja ja suunnitella tarkkaan isoja rakennushankkeita? Mitä tietoa pienoismallista voi selvittää ennen rakentamista?

Tehtävä 2 – Projekti

Rakentakaa oma pienoiskaupunki kierrätysromusta ja askartelutarvikkeista. Nostakaa pienoismalli pöydälle tai menkää makaamaan sen tasolle lattialle ja tarkastelkaa katumaisemaa ja perspektiiviä eri kulmista. Pohtikaa auringon liikkeitä vuorokauden aikana ja kokeilkaa, miten valo vaihtuu ja varjot liikkuvat, kun valaisette pienoismallia lampulla. Kokeilkaa värihalvoilla, miltä erivärinen valo näyttää.

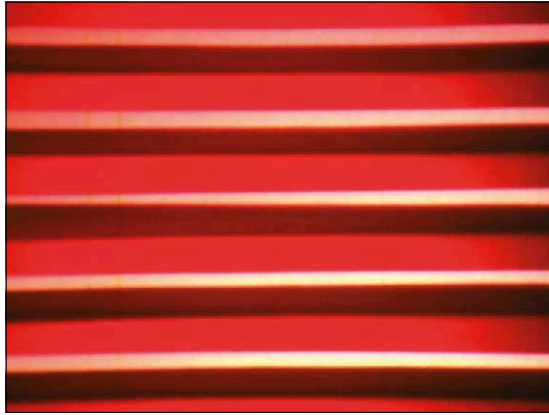
Ottakaa valokuvia tai videota pienoismallin kaduilta eri kuvakulmista. Maalatakaa kaupungille taustamaisema, jonka voitte asettaa kuvien taustaksi!

Pohtikaa tehdessä rakennusten materiaaleja ja värejä. Miltä teidän kaupunkinne kuulostaa tai tuoksuu? Millainen tunnelma siellä on?

Tehtävä 3 – Lisätehtävät

Voitte käyttää pienoismallikaupunkia animaation lavasteena. Animoikaa kaupunkiin elämää esimerkiksi leluilla!

Pasi Sleeping Myllymäki

HORIZONTAL

1979 | kesto 03:37

Kuvaus teoksesta

Horizontal on formalistinen eli teoksen muotoa sisällön sijaan painottava kokeilu valolla, värillä ja äänellä. Kelanauhurin nauhanopeuksia manipuloimalla saatu akustisen kitaran huojuva humina luo teoksen perustan. Haitariksi taiteltu A4-paperiarkki vaihtaa väriään valojen liikkuessa.

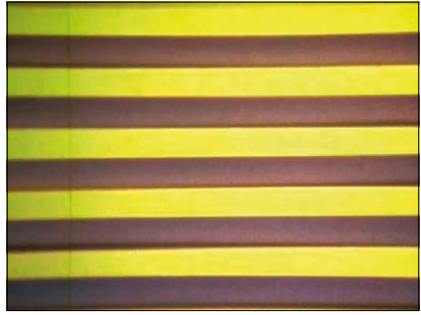
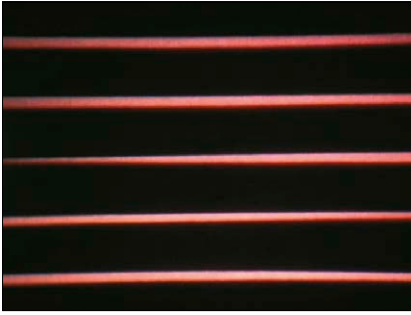
(Mika Taanila: *Seitsemännen taiteen sivullisia – Kokeellinen elokuva Suomessa 1933-1985*)

Taiteilijan kuvaus teoksen synnystä, omasta työskentelystään ja taiteesta osana oppimisprosessia

---

“Koska lähes aina elokuvan kuva on vaakakuva, halusin elokuvassani korostaa juuri tätä vaakasuuntaisuutta (horisontaalisuutta) luomalla teoksen, joka muodostuu kokonaan vain mahdollisimman pitkistä vaakasuorista värikaistoista. *Horizontal*-elokuvan vaakasuuntaisuuden teema syntyi halustani pelkistää elokuvailmaisua äärimmilleen.”

“Teosta tehdessä havaitsin ja oivalsin, että monien erilaisten elementtien vähentäminen mahdollisimman vähiin voi johtaa ilmaisen tehokkuuteen. Saman on huomannut moni sellainen, joka on kehitellyt nasevia aforismeja, nasevia pilapiirroksia tai nasevia kitarariffejä jne.”

Tehtävä 1 – Keskustelun tueksi

Pasi Sleeping Myllymäen teoksessa *Horizontal* yhdistyvät ääni, muoto, väri ja liike. Myllymäen teoksen lähtökohtana on musiikki, jonka ympärille on kuvattu filmi. Teoksen nuottiviivastoa muistuttava muoto on saatu aikaan taittamalla paperi haitariksi ja heijastamalla siihen eri värisiä valoja.

Pohtikaa millainen tunnelma teoksessa on ja miksi? Miten elokuvan liike, muoto ja äänimaisema sopivat yhteen? Mitä värejä ja sävyjä *Horizontal*-teoksessa on? Millaista tunnelmaa eri värit viestivät?

Tehtävä 2 – Projekti

Minkä muotoista on musiikki? Kuunnelkaa Pasi Sleeping Myllymäen *Horizontal*-teoksen musiikkia tai muuta instrumentaalimusiikkia keskittyneesti silmät kiinni. Tehkää musiikin pohjalta oma video.

Pohtikaa ensin, minkä väristä kuulemanne musiikki oli? Valitkaa eri värisiä ja sävyisiä papereita. Entä minkä muotoista musiikki oli? Leikatkaa paperista sen muotoisia palasia.

Millainen liike sopii musiikkiin? Tehkää palasista pala-animaatio. Pala-animaatiossa paperin tai kartongin palasista koostettuja hahmoja tai muotoja liikutellaan isomman kartongin päällä ja otetaan kuva jokaisen liikuttamisen välillä. Kamera tulee asettaa niin, että taustakartonki täyttää kuva-alan. Animoitavien paperinpalasten taakse kannattaa laittaa pieni pala sinitarraa, jotta ne eivät liiku itsekseen. Huom! Pienillä liikkeillä animaatiosta tulee rauhallinen ja isoilla liikkeillä animaation liikkeestä tulee nopeaa!

Tehtävä 3 – Lisätehtävät

Tehkää performanssi! Millaista liikettä musiikki saa aikaan? Laittakaa musiikki soimaan ja kuvatkaa videolle esityksiä! Ottakaa esitykseen mukaan asuja, valoja ja rekvisiittaa. Keskustelkaa videon tunnelmasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä katsomisen jälkeen.

Miten tutkin?

Taide tiedon lähteenä

AV-arkin media- ja taidekasvatukseen suunnattu julkaisusarja tarjoaa valmiita työvälineitä varhaiskasvattajille ja alakouluikäisten lasten opettajille. Opetuspaketit rakentuvat kotimaisten eturivin mediataiteilijoiden teosten varaan.

Miten tutkin? on sarjan neljäs osa. Opas kutsuu opettajia ja kasvattajia ottamaan taiteen osaksi kokonaisvaltaista ilmiöpohjaista oppimisprosessia. **Marjatta Bardyn, Kati Rintakorven ja Hannele Cantellin** artikkelit käsittelevät median, taiteen, tutkimuksen ja oppimisen risteyskohtia. Opas sisältää myös viisi media-teosta ja teoksiin liittyvän tehtäväpaketin, jotka kannustavat tutkimiseen taiteen keinoin.

Miten tutkin? -opetuspaketti on tarkoitettu erityisesti varhaiskasvattajien ja alkuopetuksen opettajien käyttöön. Sisällöt soveltuvat kuitenkin käytettäväksi hyvin monenikäisten lasten kanssa.

Rekisteröityneet käyttäjät voivat katsoa tämän opetuspaketin tehtäviin liittyvät teokset ilmaiseksi AV-arkin media- ja taidekasvatukseen tarkoitettussa verkkopalvelussa www.av-arkki.fi/edu.

Opetuspaketin kirjallinen materiaali on myös ladattavissa ilmaiseksi PDF-muodossa samassa www-osoitteessa. Rekisteröitymällä käyttäjäksi opettajat saavat salasanan ja oikeuden käyttää videoita osana opetusta. Samasta verkkopalvelusta löytyvät myös julkaisusarjan aikaisemmat osat sekä niihin liittyvät teokset ja tehtävät.

Teokset on myös mahdollista vuokrata DVD-levyllä opetuskäyttöä varten, jos niiden katselu verkosta ei ole mahdollista opetustilanteessa.

AV-arkki, suomalaisen mediataiteen levityskeskus on tehnyt uraauurtavaa työtä suomalaisen mediataiteen levittäjänä vuodesta 1989 lähtien. AV-arkin toiminta on osaltaan edistänyt suomalaisen mediataiteen kansainvälistä menestystä. Järjestön toiminta on ainutlaatuisista sekä Suomessa että muissa Pohjoismaissa.

WWW.AV-ARKKI.FI/EDU